

Kónc sylzow a smjerće

**Chowanje
w Slepom –
molowane
wot Williama
Krausy
na spočatku
20. lětsotka**

Repra: J. Maćij

**Bóh zetrěje wšitke sylzy z jich
wočow, a smjerć wjace
njubudže.**

(Zjew. Jana 21,4)

Małe džěćo padnje a wobodřěje sej kole-
no. Krej běži. Plakajo leći džěćo maćeri.
Wona wučehnje nósnič a pokoji swoje džě-
ćo. Bolosće popušća, bórže wuschnyje ra-
na a zažije. Derje tomu džěšću, kotrež na-
maka trošt pola maćerje.

Tež dorosćeni plakaja. W zjawnosći su
drje zrědka sylzy widžeć, dokelž smy na-
wuknyli so wobknežić. W domach pak so
plaka wšelakich nuzow a čerpjenjow dla,
ale tež při rozkorach a njedorozumjenjach.
Na pohrjebach so plaka, hdyž rozžohnuja
so přiwuzni wot zemrěteho. Sylzy nastawa-
ja čerpjenjow dla.

Japoštoł Pětr je plakał tehdy, hdyž bě
spóznał swoju winu napřečo Jezusej, do-
kelž bě jeho přeradził, hačrunjež bě jemu
swěru slubił. Sylzy stupachu jemu do wo-

čow z hańby jeho winy dla. Začuwamy my
swoju winu před Bohom? Su nam Bože
kaznje znate jako njepowalny zakład žiwje-
nja? Kak narunamy swoju winu?

Ničo na zemi njeje wěčne. Systemy so
minu, technika so naruna, ludžo woteńdu.
Smjerć steji na kóncu kóžděho žiwjenja.
Smy žiwi swój čas, ale prjedy abo pozdžišo
chila so zemske přebywanje ke kóncěj a
dyrbimy so wšeho wzdać, štož mějachmy
lubo: svojich swójbných, swoje wobsyd-
stwo, swoju swobodu a swoju strowotu.
Njenaprošny je tutón wosud. Nichtó so
jemu njewuhibnje. Jónu přewodža tež mje
na kěrchow.

Čerpjenje, wina a smjerć njeslušaja k do-
brej Božej stwórbje. Přeco zaso prócuja so
ludžo rozrisać tute wulke problemy čłowje-
stwa. To a tamne je so docpěło. Medicinske
zastaranje je so w europskich krajach wu-
znamnje polěpšiło. Ludžo su dlěje žiwi hač
hdy prjedy. Psychologiska a socialna po-
moc je přiřadowana za tych, kiž čerpja. Ale
tola: Kelko sylzow je na zemi a kelko smjer-
će! Trjebamy sej jenož dokładnje přečitać

jednu nowinu, zo bychmy dosć spóznałi ho-
rjo a nuzu swěta. Spominajmy tež na bėdne
położenje wjetšiny ludźi w Třećim swěće!

Štó móže pomhać? Małemu džěšću, kiž
je padnyło, pomha mać. Můžeme podpě-
rać prócowanja lěkarjow, psychologow,
politikarjow a wšitkich dobrych ludźi wo
polěpšenje a podlěšenje našeho žiwjenja.
Njubudžemy pak přiwisować iluziji, zo so
čłowjestwu hdy poradzi, ze swojimi moca-
mi přewinyć wšitke horjo, wšu winu a skónč-
nje smjerć. Nam wšěm chce Bóh pomhać.
Wón je w Jezusu Chrystusu přewinył smjerć
a je winu čłowjestwa nješt na křiž. Wón je
nam wotewrěł puć do wěčnosti. Nimamy
dokładnych předstawow wo žiwjenju po
smjerći, wšako smy wjazani ze swojimi před-
stawami na zemske žiwjenje. Směmy pak so
spuścić na Bože slubjenja za čas po smjerći.
Tehdy zetrěje wón wšitke sylzy a spočiji
wěčne žiwjenje. Trjebamy nadžiju na do-
skónčne přewinjenje zlych mocow. Trjeba-
my krutu dowěru do Boha, kiž zetrěje wšit-
ke sylzy a kiž je sylniši hač smjerć.

Jan Malink

Budyske powěsće (6)

Złote źórło

Njedaloko Hrodowskeje hasy na nahřej skaliny při Sprjewi tworja rozpadanki Mikławšoweje cyrkwyje imponantny napohlad.

Što reča stawizny tuteje cyrkwyje?

1407 dari radny knjěz Hermann z Wunjowa swoju winicu tachantskemu kapitljej, zo by tón tam k česći swjateho Mikławša cyrkej natwaril a kěrchow založil. Tak so tež sta. Tola wot husitow bu kapata bórže zničena a tak natwarichu krutu murjowanu cyrkej w gotiskim stilu.

W léce 1634 – běše to čas Triceciletnjeje wójny – so cyrkej přez měščanski woheň hač na murje znova wotpali. Wot tuteho časa wosta cyrkej rozpadanka a tež kěrchow so lédma hišće wužiwaše.

We 18. lětstotku zwoprawdži tachantski kapitl mysl, cyrkwinskiu ruinu jako kěrchow wužiwać.

Hnujacy je džensa wobraz kěrchowa z

mnohimi křižemi a narownymi pomnikami ze serbskimi a němškimi napismami zemřetých w bywšim wołtarnišću a wokoło cyrkwyje.

Što powěda powěsć wo cyrkwi?

Započatk 18. lětstotka bydleše w Budyšinje čestny rjemjeslnik, kotryž wšédnje pilnje džělaše, na sobotach po džěle pak sej tež rady škleńcu piwa popřa.

Tak čehnješe tež jednu sobotu

w léce 1702 z wjesoteho wulěta z bližskeje wsy domoj.

Njemóžeše pak swój dom namakać a zabłudži so do Mikławskich rozpadankow. Tam pak hrabny jeho mučnota. Při bywšim wołtarnišću lehny so do trawy a zapadny do kruteho spara.

Jako wotući, bě hłuboka nóc. Ale w jeho bliskosći zyboleše so jasna swěca. Wón so zhraba a widžeše swjedžensce wudebjeny wołtar. Při wołtarjowych schodženkach źór-

Na Mikławšku w Budyšinje bě rjemjeslnik před 300 lětami nadešel złote źórło – hač wone tam džensa hišće je?

Foto: G. Gruhlowa

lachu so kaž z pryskaceho kužoła zlotaki a slěbornaki. Cyle překwapjeny storči rjemjeslnik při wokołoběhanju do karana a wědžeše nadobo, što ma činić. Zmuži so a napjelni karana z pjenjezami. Runje w tym wokomiku wotbi w měsće přenju hodžinu a na Židowje zaspěwa kapon.

Zbožowny chwataše rjemjeslnik domoj. Hač su jemu pjenjezy zbožo přinjesli – wot tym mjelči powěsć.

Podala Gabriela Gruhlowa

Serbska adwentna kantata

Chór 1. serbskeje kulturneje brigady přepróšuje tež lětsa zaso na předwječoru přenjeho adwenta, **30. nowembra**, na swój mjeztym hižo tradicionelny koncert do Michalskeje cyrkwyje w Budyšinje. Započatk budže w **17.00 hodž.** Pod wumělskim nawodom dirigenta Friedemanna Böhme zakliniči duchowna hudžba, wobrubjena wot instrumentalnych twórbow dujerjow a pišćelow.

Wosebitosć koncerta budže přenje předstajenje serbskeje kantaty k adwentej, kotraž nasta w zhromadnym džěle fararja Jana Malinka, 1. serbskeje kulturneje brigady a Drježdžanskeho komponista Berta Handricka. Komponist wustupi při tym sam jako přewodžer při pišćelach. Na teksty Kilianowych kěrlušow, kotrež su přez wotpowědowace bibliske hrona mjez sobu zwjazane, nasta twórba za chór z přewodom pišćelow. Telko hodži so hižo rjec: Tež hdyž jedna so wo hudžbnu nowotwórbu 21. lětstotka, su strachi připosłucharjow zrozumjenja hudžby dla njetrjebawše; sprosředkuje so hłownje hudžba, kiž připosłucharja k přemyslowanju wo adwentnym času a swojim zadžerženju w nim pohnuwa. Snano sće pódla, hdyž zakliniči přeni raz w serbskich hudžbných stawiznach adwentna kantata?

W mjenje 1. serbskeje kulturneje brigady Tomáš Pawlik

Hesła wušli

**HESLA
2003**

Kónc oktobra su w serbskim nakladnistwje w Budyšinje wušli Ochranowske hesla na léto 2003. Zestajał je je kaž hižo w minjenymaj lětomaj Hinc Šolta z Lauterbacha. Wutrobny džak jemu za jeho prócu!

Kupić móžeće sej „Hesla 2003“ za 2,50 eurow pola Serbskeho ewangelskeho towarstwa a w Smolerjec kniharni w Budyšinje.

Něhdyše wojske pohrjebnišćo pod starej chójnu w Čelnom

Měsac žarowanja

Nowember je měsac žarowanja. Na Dnju ludoweho žarowanja 17. nowembra spomina so po cyłym kraju na wopory wójnow a namocy. Napominanje k měrej je wosebje wažne w našim namócnym swěće. Na kromje Čelnoho w směrje na Miłoraz bě něhdy pod wulkej starej chójnu wojske pohrjebnišćo z 48 rowami. Čelno je so 1976 stało z woporom Wochožanskeje wuhloweje jamy. Jama tež wojske rowy wohrožo waše. Tohodla buchu wone na přikaz tehdyšeje Rady wobwoda Choćebuz spočatk sydomdžesatych lět přepožožene na lěsne pohrjebnišćo w braniborskim Halbe njedaloko Blótow. Tamniše pohrjebnišćo słuša k najwjetšim wojskim kěrchowam po cyłej Němskej a so swěru hlada. **E. Bigonowa**

Nětčiše wojske pohrjebnišćo w braniborskim Halbe Foće: E. Bigonowa, archiv

Wěrnosć z cyrkwinskih knihow

W našim kraju steja pomniki za padłych cuzych wojakow, za sowjetskich a tež za pólskich, potajkim – kaž je so něhdy prajilo – za našich wuswobodźerjow. Wěmy pak, zo bě tute wuswobodjenje za jara wjele ludźi, snadź samo za wjetšinu z trawmatiskimi dožiwnjenjemi zwjazane było.

Z tutej tematiku zaběra so rodźeny lužičan Theodor Seidel w swojej jenož 135 stron woprijacej knižce „Wójske złótnistwa w narańšej Sakskej – Zabyći mortwi z apryla/meje 1945“. Awtor je z wulkej prócu, z akribiju rešeršował. Je wopytał farstwa a tam je pohrjebne knihi přestudował a z nich wšitko to wupisował, štož je so do nich nalěto 1945 a pozdžišo zapisowało. Čitaš-li to, štož je Seidel nahromadził, zda so či, zo čitaš stare cyrkwinske zapiski wo hroznych podawkach za čas Třicećilětneje wójnje!

Seidel je swoje džěto, kotrež wšak poprawom – kaž sam praji – jednotliwac dočinić njemóže, bjez předsudkow na so wzał. Motiw jeho sledženja pak běše wosud jeho nana, kiž slušeše sobu k tamnym volkssturmwacem, kotrychž běchu sowjetscy wojacy 22. apryla 1945 do bróznje zawrěli na kuble majora von Loebensteina w Delnjeje Kinje. Potom bróžen zapalichu. Masaker dze na konto 1. ukrainskeje fronty. 195 woporow bě jich było. Tule ličbu w pómjenjach zahinjenych abo zatřělenych mužů nadeřdžeš w rozprawje fararja Budyskeje Michałskeje wosady Rudolfa Langi, kiž je wopory 1. meje 1945 pochował.

Strach před dobyčerjemi a pozdžišo prikazane přecelstwo z nimi zadžěwaštej objektivnemu přeslědženju a přepytowanju tajkich a podobnych wójskich złótnistwow, kotrež běchu wočiwidne zranjenje Haagskeje konwencije z lěta 1907 a Genfskeho zřecjenja wo wobchadženju z wójskimi jatyimi z lěta 1929. Na woběmaj stronomaj je so to stało. Čitajo Seidelowu knižku znowa spóznaješ, kelko horja wójna runje civilnej ludnosći načinja, njech jedna so wo rubježnu wójnu, njech jedna so jako wotmołwa wo tak mjenowanu swjatu a wótčinsku. Wojak wostanje mordar, njech pochoduje w nadawku někajkeho führera k ranju, njech w nadawku někajkeho generalisimusa k wječoru.

Seidelowu zaměr njebě, so z němskimi złótnistwami, njeličomnymi a njewodajomnymi, zaběrać. Wo nich je so po 1945 hižo přeco wjele pisało. Jeho tema so njeskutki sowjetskich a pólskich wojakow w narańšej Sakskej, wo kotrychž je so w bywšej NDR lědma što abo docyła ničo pisało (abo, kaž pola serbskeju awtorow čitamy, zlahodžejo, bagatelizuju). Ličba njeskutkow, skučenych na njewobdžělenych a njewinowatych civilistach, na mužoch, na žonach, na holcach, je wulka, přewulka, hač zo by so nadal zamjelčeć hodźata.

Serbskeho čitarja předewšěm zajimuje,

Theodor Seidel, *Kriegsverbrechen in Ost-sachsen – Die vergessenen Toten von April/Mai 1945, edition ost im Verlag das Neue Berlin, 2002*

što je so w serbskich wosadach wothrało. Wón so praša, hač je temu woprawdže tak bylo, wo plačeše prikaz maršala Konjewo, zo mějachu so jemu podstějacy wojacy móhřrjec ze Serbami we Lužicy zbratřić. Seidel cituje patra Luciusa Teichmanna, w léce 1945 w Chrósćicach skutkowaceho. A tón w svojich dopomnjenkach twjerdži: „Ja sym začehnjene ruskich a pólskich wójskowych jednotkow, jich *witanje* a *pohoscenje* přez *wuswobodženu* a *wozboženu* serbsku ludnosć ze swojimaj wočomaj widzał ... nihdže njesu dobyčerjam kadźidło sypali, kaž to džensa serbscy stawiznopisarjo šerja ...“

Tež štož masaker Schörnerowych wojakow na pólskich zranjenych nastupa, cituje Seidel najprjedy raz patra Teichmanna, kiž wo 36 zabitych zranjenych pisa. Derje pak, zo tež druge žórła naspomnja, kiž wo 200 hač do 300 zranjenych Polakach wědźa, kotrychž su Němcy w Hórkach a wokolijnje na bestialiske wašnje zamordowali.

Tema Seideloweho sledženja běchu civilne wopory. A te běchu wšak poprawom runje tak wopory Rusow a Polakow kaž tež Němcow, kotřiž ze swojim fanatiskim, tola njezmyslnym wojowanjom hač do „endsiege“ hidu a wječiwosć hač do ekscesa stopnjowachu a čerpenje ludnosće podlěšichu.

Wosebje zlé je so z civilistami w juhozapadnym džělu Kamjenskeho wokrjesa zachadźata. Tam su na 200 njewobdžělenych skóncowali. Je lědma wsy, hdžež njeběchu dobyčerscy wojacy runja rubježnym mordarskim cwólbam Třicećilětneje wójnje wobydleri krjudowali, wurubili a zarazyli.

Wuslědki svojeho sledženja zjimajo Seidel hišće raz potwjerdži: „Tež Serbja njebu-

chu ... přelutowani.“ Příkladny za to je podał. Njeh jednaše so wo antifašistisce zmysleneho muža w Małym Wjelkowje, kiž so nadžiješe, zo budže so jako Serb móc z Rusami a Polakami dorozumić. Jeho su hromadže z druhimi w lěsku blisko Małeho Wjelkowa po metodže sowjetskich čekistow z kulku do tyła zatřělili. Abo njeh jedna so wo Bačonskeho kantora a serbskeho wučerja, pola kotrehož wojacy jeho bydlenje přerywajo wobrazy ze swětoweju wójnow namakachu, hdžež bě wón jako wojak widžeć. Jeho su „w lěsu zatřělili“. Nimo tuteju znateju padow dyrbimy z tym ličic, zo bě mjez woporami, tež w holanskich kónčinach, tójšto Serbow bylo. Nadpadnje wjele starych mužů a žonow njeje wuswobodžene přetrato a „do wěšteje smjerće a rowa“ přišlo. A pola tych, kiž běchu tamne dny sami ruku na so zložili, njeměto so twjerdzić, zo jednaše so „jenož“ wo nacistisce zmyslenych ludźi.

*

Podpisaneho je zajimowało, hač a što so wo jeho ródnej Nowej Wsy pola Rakec pisa. Na stronje 70 je skrótko naspomjene: „Po wuprajenju dalšeho swědka su šesćoch z Noweje Wsy pochodžacych mužů zajeli a wotwjedli. Tych w posledni raz w na sewjer wot Rakec ležanej Stróži widželi. Wot teho časa so zhubjeni.“ Bě pak jich wosom mužů bylo: němski korčmar, pječ serbskich ratarjow a dwaj serbskaj wotročkaj. Na Kubicec ležownosći dyrbjachu so k eksekuciji zestupać, přichadžacy oficěr – hač pólski abo sowjetski, njeje znate – je temu zadžěwał. Při tej skladnosći džewjateho, sydonnaćelětneho młodźenca, zas domaj pósłachu. Jenički zawlečeny je so z lěhwa w Pólskej nawrócił. Tamnych pak, tak je so powědało, su kónc apryla abo započatk meje 1945 pječa wuhladali, kak přez Kamjenuj kročo do lěsa wotbočichu, ducy dom. Njesu pak ženje do Noweje Wsy došli. W léce 1948 běchu liški w lěsku džěle čěta wuhrjebali. Přepytowanska komisija hišće dalše čěta namaka a da je wottransportować. Pola wšelakich běchu nopy rozražene byli. Ležachu tam tež rozbite třěby. Wudowy dyrbjachu sej čěta wobhlađać, žana pak njebě svojeho mandželskeho identifikować zamóhla. Ličba zabitych běše někak identiska z ličbu zawlečenych Nowšanow. Škoda, zo njeje so tu tehdy dale chutnje sledžilo chiba sledzić směto. Džensa je lědma hišće časowych swědkow.

*

Štož je Berlinski sudnik n. w. Seidel na farach zwěsćil a napisal, je nuznje třěbny přinošk při pytanju za wěrnosću. To měto nastork k dalšemu sledženju być. Nas a našich potomnikow pak njech pomniki za cuzych wojakow w našim kraju tež w přichodže do wopominanja a rozpominanja pohnuwaja!

Hinc Šořta

Farar n. w. dr. Wolfgang Rudolph †

W starobje 78 lět zemrě dnja 11. oktobra w chorowni w Kamjencu farar na wuměnk u dr. theol. Wolfgang Rudolph. 17. oktobra bu wón wot superintendenta Müllera na hłownym pohrjebnišću w Kamjencu pochowany. Wo njeho žaruja mandželska a synaj ze swójbomaj.

Dr. Wolfgang Rudolph bě so 18. nowembra 1923 w swójbje měščanskeho zastojnika w Drježdžanach narodžił. Po maturje započa w lěće 1942 w Lipsku studować medicinu, bórže pak studij spuści a zahaji wukubłanje na hladarja chorych. Hišće za čas wójny nawróći so do Drježdžan, hdžež započa na Techniskej uniwersite studować botaniku, doniž jeho do wojakow njezwolachu. Po wójnje nawukny w zahrodnistwje swjeho dźěda w Drježdžanach powołanje zahrodnika. Po tym chcyše so stać z diakonom, rozsuzdi pak so naposledk za duchownstwo. Teologiju studowaše wot lěta 1950 na cyrkwinskej wysokej šuli w Berlinje a wot lěta 1952 w Lipsku. W tutym času započa ze swójskeho zajima serbsce wuknyć pola wučerj Richarda Zahrodnika w Drježdžanach a pola docenta Michała Nawki w Lipsku. Po přenim teologiskim pruwowanju přebywaše 1954 poł lěta jako wučbny wikar pola fararja Awgusta Meltki w Klukšu, hdžež so dale w serbsčinje wukmani a swoje přenje serbske kemše swječeše.

Wolfgang Rudolph jako młody duchowny w Hrodzišću 1956 Foto: priwatne

Wot 1955 do 1960 služeše w tehdy hišće přewažnje serbskej Hrodzišćanskej wosadze, spočatnje jako wikar, wot lěta 1957 jako farar. 1960 sta so z fararjom w Porchowje. Wot lěta 1981 bydleše w Hrabowej (Großgrabe) a skutkowaše jako eforalny wikar za Kamjenski cyrkwinski wokrjes. Swój

wuměnk přežiwi wot lěta 1996 w Kamjencu, hdžež dale wšelake cyrkwinske nadawki wukonješe.

Pódlu farskeho dźěła wěnowaše so dr. Wolfgang Rudolph stawizniskim slědzenjam. Za swój čas w Hrodzišću napisa wobšěrnú wasadnu chroniku, kotraž so tam dźensa jako manuskript w farskim archiwje chowa. W samsnym času zaběraše so ze zwonami we wasadach Hornjeje Łužicy a wozjewi 1961 w Lětopisu dokładny přinošk wo Gruhleć zwonylijerni w Małym Wjelkowje. Jako farar w Porchowje promowowaše 1967 na teologiskej fakulće Lipsčanskeje uniwersity z doktorskim dźětom wo Paulu Drewsu, wótcu ewangelskeje cyrkwinowědy a nabožnje ludowědy. Hač do wysokeje staroby posrědkowaše swoju stawiznisku wědu dale w mnohich přednoškach a wšelakich wozjewjenjach.

Hačrunjež je jenož pjeć lět w serbskej wasadze služil, wosta dr. Wolfgang Rudolph Serbam zwjazany. Wón bě čitar Pomhaj Bóh, do kotrehož je w běhu lět tež sam wšelake přinoški podał. Zajimawa reminiscenca na jeho čas jako farar w Hrodzišću su jeho před lětomaj w Pomhaj Bóh wozjewjene dopomnjenki na Měrcina Nowaka-Njehorńskeho. Posledni jeho serbski přinošk, w kotrymž předstaji Kamjenske cyrkwyje, móžemy w lětušej Serbskej protyce čitać. Z džakom spominamy na to, štož je dr. Wolfgang Rudolph Serbam dobreho wopokazał. Njeh wón wotpočuje w Božim měrje. **T.M.**

Starosće w domiznje Pomhaj Bóh

Chrjebjanska cyrkej trjeba ponowjenje třěchi a kózłow

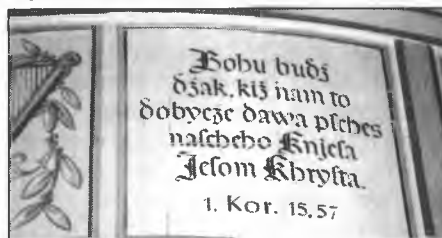

Pohlad na Chrjebjansku cyrkej. Wjes ma serbske stawizny. Slědzer Arnošt Muka poda w lětomaj 1883/84 1 350 serbskich a 450 němckich křesćanow we wsy. Hišće 1956, tak chronika, rěčachu 343 wobydlerjo serbsce. Poslednja serbska konfirmacija bě 1920.

Hódnotne serbske napisy steja na wobłóženju piščeloweje łubje. Chrjebjanska cyrkej – wona je so 1625 natwarila, 1681 wotpaliła a 1685 zaso znowa natwarila – ma bohate stawizny. Tu skutkowaše farar dr. Bjedrich Sella. Jutry 1891 wuda wón přeni króć serbski ewangelski časopis Pomhaj Bóh. Džensniši staw třěchi a kózłow by duchowneho jara znjeměnił.

„W poslednim času mějachmy přeco zaso mjeńše wichorowe škody“, rozprawja farar Andreas Rietschel. „Mjeztym je nazhonita architektka, kiž so wjele zaběra z cyrkwjemi, hrib w hrjadach kózłow zwišćita. Wosebje zlé je wokoło wuhenjow. Tež třěcha sama dyrbi so nuznje saněrować.“

Přenje trochowanje architektki: cyłkownje 180 000 eurow koštow. Tola zwotkel brać? Wosada (wona ma 850 čłonow w Chrjebji-Nowej Wsy a w Mikowje) ma jenož mało pjenjiz. Nadžija fararja: Chrjebja - Nowa Wjes je tuchwilu spěchowanska wjes. „Smy

Serbski napis w Chrjebjanskej cyrkwi

so naprašowali w zarjedze za krajne noworjadowanje w Kamjencu a zhonili, zo je spěchowanje z 30 procentami móžne.“ Tola Rietschel (wot 1991 farar w Chrjebji) tež wě, zo dyrbi iniciatiwa k saněrowanju předewšěm z wosady sameje wuchadžeć. Nětko je trjeba wjele prócy a fantazije. „Cyłu naprawu móžemy wězo jenož we wjacorych twarskich wotrězkach zwoprawdźić. Dokelž nam prosće pjenjezy faluja“, wočakuje Bettina Michalsky, wjesna chronistka a čłonka wosadneje rady, wutrajne próco-

wanje wo financelne srědky. Wona so nadžija na zasadženje wobydlerjow a na jich zwólniwosć, darować. Wona so tež nadžija na pomoc wjele njekřesćanow. Do zymy hišće chcedza prowizorisce škałoby w třěše zatykać. Wosadna rada wokoło předsydy Torstena Roschka chce so za saněrowanje zasadžeć. „Hišće njewěm, kak problem rozrisamy. Wěm jenož, zo dyrbimy jón rozrisać“, praji farar Rietschel. Štož chce saněrowanje Chrjebjanskeje cyrkwyje z radu, ze skutkom abo z pjenjizami podpěrać, móže pod čisłom 03 58 93/64 28 zazwonić na farski zarjad. **Andreas Kirschke**

Farar Andreas Rietschel wobhlada sej škody w hrjadach kózłow. Wosebje zlé su wone wokoło wuhenjow. Foto: A. Kirschke

Dopomnjenki na naju džěda Mateja Handrika

Na džěda mam krasne dopomnjenki! Hižo jězba do Slepoho bě wulkotne dožiwjenje. Hačrunjež běch tehdy hakle štyri abo pjeć lět stara, widžu dzěna hišće jasne před sobu džědowu rózowu a zeleninowu zahrodku. W chlěwje je nam džěcom swinje pokazała a nawječor so z nami přez hona k lěšej přechodžowała. Šibale so smějotajo je jónu rjekt: „Słyšiče, kak wulki kamel ruje?“ Hakle wjele pozdžišo sym zhonila, zo njebě to kamel był, ale sirena z Bětowodzanskeje škleńčernje.

Hišće rjeńšo bě, hdyž pozdžišo za čas wulkich prózdniń džěda a wowku w Drježdžanach wopytach. Džěd džěše ze mnu do mólboweje galerije. W dworje Cwingera sedžo čakachmoj na spěw zwónčkow z Mišnjanskeho pórclina. Dołho kročachmoj před sławnej kachlicowej scěnu, na kotrejž su sakscy wjerchojo zwobraznjeni. Džěd móžeše krasnje wujasnjować. Mój wulki zajim za tworjace wuměłstwo je zawěsće wón we mni zbudził. A wulěty do Pillnity! Na tajkich stawizniskich ekskursijach měješe džěd runje tak swoje wjeselo kaž ja. Hdyž potom dožiwi, kak w februaru 1945 woheń jeho lubowane Drježdžany spóžrě, bě to za njeho, hačrunjež cělnje přežiwi, smjertny stork.

Hišće džensa znaju něšto serbskich słowow, přetož běše jemu wulke wjesele, nas někotre wobrotu nawučić. Wowka wšak rěčeše z nim jenož serbsce, hdyž my abo služowna njesmědžachmy rozumić, wo čo so jednaše.

Wjele pozdžišo, hdyž běchmy hižo dorosćeni, zhonich ze swójbneho powědanja, zo bě so najlěpši přećel džěda jara za panslawistske mócnarstwo zasađił a zo bě džěd měł so stać z kultusowym ministrom. Wón sam je mi ze šibałym posměwkom powědał, zo bě napisat knihu wo serbskich wjesnych mjenach a jich woznamje a zo běchu jeho dla toho nacionalsocialisća skazali na zarjad, hdžež jemu prajichu, zo so žalostnje myli, přetož serbskich mjenow w Němskej žanych wjace njeje. To je so radšo wudawała jako hlupikojty starc.

Anne-Regine Heinemann rodź.

Frommhagen, Lutherstadt Eisleben

Zažne dopomnjenki na mojeho džěda Mateja Handrika su jara młowojte. Jasne bywaju hakle wot februara 1945, jako so džěd a wowka z Drježdžan k nam do Erdeborna w Mansfeldskim kraju přesydlisťaj.

Při bombardowanju Drježdžan 13. februara běšťaj zhubitoj swoje bydlenje a wšo wobsydstwo. Hdyž přińdžešťaj k nam na našu faru w Erdebornje, njebě mi hišće cyle 11 lět.

Džěd, kiž wšak z burstwa pochadžeše, bě jara z přírodu zwjazany, a tak pytaše sej swoju zaběru na našej farskej zahrodce: Sadžeše a šćěpješe sadowcy, wobřezowaše róže, kerki a žiwe płoty. Derje dopomnju so na jeho špodkatu čapku, kotruž při džěle nošeše a kotruž my džěci „Ernsta Thälmannowu čapku“ mjenowachmy. Hdys a hdys pomhach džědej w zahrodce. Hdyž pak wón z wulkej piću přez dwór přińdže, džěch jemu z puća, přetož to woznamjenješe džěto!

Mjez sobu rěčešťaj džěd a wowka serbsce – džěd wšak njeje ženje „sorbisch“, ale přeco jenož „wendisch“ prajil. Serbsce rěčešťaj tež – hdyž njesmědžeše to nchtó rozumić – z mojej maćerju, kotraž tohorunja běžnje serbsćinu wobknježeše. Dopomnju so, zo bě nam

Matej Handrik z mandźelskej Mathildu rodź. Mrózakec wokoło lěta 1895 Foće: priwatnej

džědu hišće, kak ducy na kěrchowowcyny čorny šlewjer we wětrě zmwawowaše. Hdyž do kapački na kěrchowje zastupichmy, w kotrejž steješe džědowu kašć na marach, torhny mi něchtó moju měcu z hlowy, kotruž njeběch wotewzał. Kapačka bě lódzymna a spěwachym kěrluš „Nun lasst uns den Leib begraben ...“.

Ležaty križ z mjenom a žiwjenskimi datami woznamjenješe džědowu row, do kotrehož bu 1956 tež wowka pochowana. Tehdy běch ja hižo w zapadze. Bórže po tym přečahnyšťaj mojej staršej do Magdeburgskeje berdy. Hakle 1974 – tež staršej běšťaj mjez tym zemřětoj – wopytach zaso Erdeborski kěrchow. Mojej staršej džědowce, tehdy sydom- a wosomlětnje, našćipašťaj na brjóžku pisany kwěćel pólnych

kwětkow a položišťaj jón na row. Hdyž sej bórže po přewróće zaso do Erdeborna doježdžech, tam row hižo njenamakach. Wokoło lěta 1985 bě zemja na džělu kěrchowu do hłubiny zapadnyła, kaž so to w Mansfeldskej kónčinje dla wot hórnistwa zawostatych podzemskich prózdnińcow husćišo stawa. Tak je so zhubil row Mateja Handrika a jeho mandźelskej Mathildy rodź. Mrózakec.

Farar n. w.

Christoph Frommhagen, Wardersee

Matej Handrik

* 5.4.1864	w Jamnom
1890–1892	pomocny předar w Budestecach
24.11.1892	zmandźelenje z Mathildu Mrózakec, jeničkej džědowce fararja Hermana Mrózaka w Budestecach; z mandźelstwa wuńdžechu štyri džěci farar w Slepom
1892–1934	na wuměnknu w Drježdžanach
1934–1945	pola swójbny džědowce w Erdebornje pola Eislebena
1945–1946	w Erdebornje
† 6.2.1946	

Něhdyši row Mateja Handrika a mandźelskej w Erdebornje

džěd z Drježdžan na póštowych kartach serbsce pisał, póštownicy w našej wsy klubu, kotraž wćipna wšu wotewrjenu poštu čitaše. Mać je mi powědała, zo je džěd na smjertnym łožu z njej jenož hišće serbsce rěčał. Serbsćina wšak bě jeho maćerna rěč a bě drje tež ze wšědnej wobchadneje rěči na Slepjanskej farje była. Nas džěci wučěše džěd krótko serbske hrónčka a spěwčki. Rano powitach džěda serbsce: „Dobre rano, ja sym so derje naspinkał“, moje tři

Zenídženje z ministrom

Dnja 23. septembra 2002 bě sakski statny minister za wědomosć a wuměłstwo, knjěz dr. Matthias Rößler, předsydow a nawodow 18 serbskich towarstwow a institucijow do Serbskeho domu do Budyšina přeprósyl. Minister, kotryž ma tež serbske naležnosće na starosći, bě prosyl na rozmołwu, zo by so ze serbskej problematiku zeznajomnił. Jako prjedawši minister za kultus njeje jemu serbska tematika cuza, wón wě wo woteběracej ličbje Serbow a z tym zwisowacych problemach. Tuž jeho wosebje zajimowaše, kak Serbjka problem dorosta widža. Předsyda Serbskeho ewangeliskeho towarstwa rozprawješe wo nětčišej situaci ewangeliskich Serbow. Při tym na to pokaza, zo je dla falowacych serbskich fararjow zastojnstwo Serbskeje superintendentury wohrožene a zo so tehodla Serbski zakon sakskeje krajneje cyrkwyje přepruwuje a předžěta. Wón prošese ministra, zo by tutón proces kedźbu měł.

Měrčin Wirth

Žnjowy džakny swjedžen w Malešecach

Božu službu na žnjowym džaknym swjedženju 6. oktobra w Malešecach wobohačichu džěci wjesneje pěstowarnje pod nawodom pěstowarki Jadwigi Wejšineje z rjanym dwurěčnym programom. Kemše swječeše farar Noack z Chwaćic. Wat wosadnych darjene plody dóstachu bjezdomni w Budyšinje. Foto: T. Malinkowa

Wosadne popołdnjo w Drježdžanach

Pjattaće lět je zašlo z oktobra 1987, hdyž so we wosadnym domje cyrkwy swjateho Ducha w Blasewitzu serbscy křesćenjo po 10lětnej přestawce přeni króć zaso zenidzechu. W adwenće 1977 bě so w Leubnitz-Neuostra poslednja serbska Boža služba swječiła. Tehdy bě so farar Hinc Šolta podał na wuměnk. Z tym běchu zašli serbske kemše w Drježdžanach, kotrež běchu so wot lěta 1848 prawidlownje štyri króć wob lěto wotměwali.

Na naš mały jubilej móžachmy witać fararja Jana Malinka z Budyšina, kotryž bě mi při mojim přnim wopyće w Hrodzišću 1986 dowěrił nadawk, zaso natwarić serbsku wosadu w Drježdžanach. Tehdy bě Marja Zahrodnikowa hišće žiwa, kotraž měješe z rozestanja Pomhaj Bóh wjele adresow Drježdžanskich Serbow. Tohorunja hnydom wot spočatka podpěraše předewzaće tehdyša předsydka Drježdžanskeje Domowinskeje skupiny dr. Marjana Bubnarjec, kotraž hač do džensnišeho angažowana sobu džěta při organizaciji mjeztym ekumeniskich wosadnych popołdnjow.

28. septembra, na dnju do swjedženja swj. Michała, běše nutnosć wěnowana jandželam. Farar Malink zložil so w swojim wukładowanju na słowo z lista na Hebrejskich (1,14): „Njejsu woni wšitcy služowni duchojo, wupósłani na službu tych dla, kiž maja namrěć zbóžnosć?“ Něhdže 15 wobdžělnikow džakowaše so jemu za to, zo bě do Drježdžan přijel, a přeprósyl jeho na dalše zenidženje. Na přichodne wosadne popołdnjo 14. decembra wočakujemy kaptana Gabriša Nawku z Kamjenca w kapale cyrkwyje swj. Jozefa w Drježdžanach-Pieschenje, Rehfeldska dróha 59.

Handrij Sembdner

Zetkanje we Wojerecach

Wutoru, 8. oktobra, wuradźowaše mała skupina na Wojerowskej farje wo přichodze serbskeho cyrkwinskeho žiwjenja we Wojerowskej kónčinje. Wobdžěleni běchu superintendent Vogel, farar Nagel, knjěz Kašpor z Čiska, knjěz Wjenk z Drěwcow a farar Malink. Njehladajo na dotal njewujasnjene prašenja wokoło přichoda Serbskeho superintendenta dojednachu so wobdžělnicy, zo budžetaj klětu dwě serbskej popołdni we Wojerecach. Serbskim kemšam přizamknje so wosadne popołdnjo ze wšelakim programom. Rěčeše so tež wo serbsčinje na ewangeliskim gymnaziju Johanneumje we Wojerecach, kotraž ma so bóle spěchowac. Snadž so přez projekty poradži, k wuchowanju přenjatneje Wojerowskeje serbskeje tradicije přinošować. Jako wažne spózna so tež, zo maja so WITAJ-skupiny w pěstowarnjach kaž w Němcach a na Horach ze stron cyrkwyje duchownje podpěrać a přewodźeć. Konkrétne wobzamknjenja wšak tu njeběchu móžne.

jm

Přemjenowanje serbskich wsow

Před 65 lětami dósta we Łužicy kopica wsow nowe mjeno. Štož němskemu wuchu přejara słowjansce klinčeše, dyrbyeše so zgermanizować. Hač je cyłkowna ličba wsow, kotrymž je so takle zešlo, scyła znata?

W starym Wojerowskim wokrjesu, kaž wón do lěta 1952 wobsteješe, bu 1937 dohromady 18 wsow přemjenowaných. Tak na přikład změni so Spohla na Brandhofen, Nardt na Elsterhorst, Bluno na Blunau, Uhyst na Spreefurt, Sabrodt na Wolfsfurt. Wšěm wróci so po 1945 jich stare serbske mjeno. Tak tež w Grodkowskich kónčinach ležacymaj wsomaj Lipsa a Sella, kotrež běchu nacionalsocialisća překřćili na Lindenort resp. Lindenhain.

We wokrjesu Zhorjalc bě jich 11 a we wokrjesu Lubań 6 wsow, kiž buchu přemjenowane. W něhdyšim Rózborskim wokrjesu bě samo 29 wsow potrjechených. Někotre z nich leža džensa w Pólskej, wjetšinje pak wróci so po 1945 jich stare mjeno.

Hinašu situaciju namakamy w Delnjeje Łužicy. Tu su wsy swoje wot nacijow spožceny nowe mjena wobchowali. Tohodla na přikład njerěka wjes Wusoka na kromje Wětošowa němsce wjace Weis-sagk, ale Märkischheide.

Znate je, zo njestawachu so přemjenowanja jenož we Łužicy, ale tež w tamnych wot Słowjanow wobsydených kónčinach Němskeje. Po woli tehdyšich knježacych njesmědžeše w Němskej po možnosći ničo wjac na słowjanstwo dopominać. **Günter Wolf**

Sokolcu pola Budyšina, kiž rěka němsce Soculahora, běchu nacionalsocialisća přemjenowali na Falkenberg. Tutón napis móžeš tam džensa hišće čitać na něhdyšim železniskim twarjenju.

Foto: T. Malinkowa

Chór Meja před potomnikami Serbow w Texasu spěwał

Začišće dweju člonkow texaskeho serbskeho towarstwa wo zajězdze Radworskeho chóra

Mějach zbožo, zo běch mjez Texasčanami serbskeho pochada, kiž dožiwichu 21./22. septembra přebywanje chóra Meja w Serbinje. Chór bě sem přijěł, zo by wustupił na 14. serbskim swjedženju, kotryž wotmě so w Serbinje na ležownosćach serbskeho muzeja a lutherskeje wosady swj. Pawoła.

Praju, zo mějach zbožo, přetož mam lědma skladnosć, so zetkać z ludźimi, kiž rěča serbsčinu, rěč mojich prjedownikow. Sym so narodziła a wotrostła w Austinje, we wulkoměšće, w kotrymž běstaj so džěd a wowka (Wukaš a Knipa) jako młodaj mandželskaj zasydlitaj. Džěła dla běstaj ze Serbina sem přichahnyłoj a tu wostałoj. Sćěh toho bě, zo přestaštaj nałožowac serbsčinu, přetož w Austinje njebě wjele ludźi, kiž tutu rěč rěčachu abo rozumjachu. Tak je to za mnje wosebite dožiwenje, hdyž mam skladnosć, serbsčinu slyšeć.

Chór dojeźde do Serbina sobotu nawječor. Po witanju a přenim zetkanju z hóstnymi swojbyami zabawjachu nas spěwarjo z někotrymi spěwami na jewišću, na kotrymž mějachu přichodny dzeń wustupić. Po tym dónđzechu sej do cyrkwy swj. Pawoła a zanjesechu jedyn z kěrlušow, kotryž chcychu na druhi dzeń rano na kemšach spěwać. Jako w cyrkwi sedžo na serbski kěrluš sluchach, předstajich sej, zo bě tele rjane spěwanje, kotrež slyšach, podobne na te, kotrež běstaj pradžěd a prawowka před wjele lětami w samsnej cyrkwi slyšaťoj. A zaso so mi wuwědomi, kajke zbožo mam, zo sym runje nětko tu a zo směm tole dožiwić.

Mejenjo potom w małych skupinkach ze swojimi hóstnymi swojbyami wotjědzechu, zo bychy we wšelakich domach we wokoliny přenocowali. Džěch sobu wječrjeć do Wardaskeje korčmy z Evelynu a Arnoldom Kasperom a třomi člonami chóra, kiž pola njeju přenocowachu – Beno Bělk, Bosćij Ješka a Marko Hančik. Na zbožo móžachu tući tři derje jendželisce, tak zo móžachmy so z nimi rozmołwjeć. Při dobrej wječeri – běchmy skazali specialitu Wardaskeje korčmy – zhonichmy, što kóždy z nich džěła, a woni zaso so za wobstojnosćemi w Americe prašachu.

Njedžela, dzeń serbskeho swjedženja, bě za mnje a druhich pomocnikow nakopjena z džětom, tak zo njemějach skladnosć, hromadze być ze serbskimi hosćimi. Ale popołdnu w třoch, hdyž so chór na jewišću zestupa, přestachmy džělać a syła něhdže dwaj tysac ludźi zložij swoju kedžbnosć na rjane spěwy, kiž zanjese chór w rjanych serbskich drastach. Zaso chwatachu mysle k pradžědej a prawowce. Předstajich sej, kak běstaj w Serbinje žiwaj byľoj, čežko džětaťoj a sej krutu wěru do Boha wobchowajo – a přejach sej, zo bych jeju zeznať abo wjace wo nimaj wědzať. Hdyž

slyšu serbsku rěč, čuju so bliže swojim prjedownikam. Na serbsčinu so rjenje slucha. Je to rěč, kiž klinči poetisce, hdyž so rěči, ale hdyž so spěwa, je wurjadnje rjana. Bě wulka radosć, připošluchać chórej, w kotrymž ma kóždy člon njewšedny spěwanški talent.

Po předstajenju hromadźachu so člonjo chóra při jednym z najbóle wobľubowaných městnow na swjedzenišću, při předawanišću piwa. Bě rjenje přihľadowac, kak so wotpoćnu, piwo pija a ludźi wokoľo so ze spěwanjom wjace serbskich spěwow zawjeselichu.

Pónđzelu rano přiwjezechu hóstne swojby Mejanow k serbskemu muzejej, hdžež čakaše bus, kiž měješe jich na dalše předstajenja do Austina a potom dale do San Antonio a Houstona wjezć. Čas přebywanja w Serbinje bě překrótki a zańdže přespěšnje. Do wotjězda zanjesechu hišće rjany serbski spěw, kiž mje k sylzam hnuješe. Běch zrudna, zo tak spěšnje wotjědu a zo w blišim času hižo njebudu nikoho serbsce rěčeć slyšeć. Hižo ja jich paruju.

Jan Slack

Lutherska cyrkej swj. Pawoła w Serbinje, cyrkej Jana Kiliana, bě na dnju serbskeho swjedženja njedželu dopołdnja na kemšomaj kopaće poľna. Hdyž zanjese chór Meja rjane spěwy z wóćneho kraja, stupachu někotre mužkuli kemšerjej sylzy do woćow. Mysle chwatachu wróćo k pra- a praprawotcam, kiž běchu tu něhdy na samsnych cyrkwiných tawkach sydali a serbske Bože služby swjećili. Jedyn z kemšerjow, Martin J. Dobring z Port Huron, Michigan, rjekny, zo „jemu wutroba wyskaše z radosće, slyšeć wot fararja Kiliana spisany kěrluš“. Druzy wjeselachu so, zo móžachu někotre znate němske kěrlušy sobu spěwać a serbske sobu zynćeć.

Na zetkanjach z člonami chóra Meja po kemšach wužiwachu někotři skladnosć, nałožowac swoju němčinu a so dopomnić na někotre serbske wobroty, kiž běchu sej jako džěci wot džědow a wowkow wotposkali. Mnozy so džiwachu, jako slyšachu, zo člonjo chóra mjez sobu serbsce a nic němsce rěča.

Ilse Dorsey z Colorado Springs přińdže do wobchoda w serbskim muzeju so nadźijejo, zo móže sej tu CD ze serbskimi kěrlušemi kupić, zo móħta ju sobu wzac swojej swojby w Colorado. Margaret Wright z Houstona přińdže do muzeja z přećelku, kiž so zajimowaše za serbske drasty a z knihow w našej knihowni wo nich wjace wědžeć chcyše. Na swjedženju wobdžěli so tež wjac hač 50 člonow němskeho towarstwa w Texasu. Zajimowani wobhoniču so woni wo Serbach w Němskej, jich

Spěwarki Meje do wustupa na swjedzenišću w Serbinje

Foto: Mk. Wjenka

narodnych drastach, rěči a nałožkach a běchu zahorjeni, zo móžachu z člonami chóra pobjesadowac.

Syly ludźi pjelnjachu swjedzenišću popołdnu při wustupje chóra Meja. W Americe smy zwućeni slyšeć šotiske dudy, ale směć sluchać na miľe zynki serbskich dudow bě wosebite radosć, wšako mnozy njeběchu hišće ženje tónle wažny instrument serbskeje hudźby slyšeli ani widželi. Mějachmy českich wopytowarjow, kiž běchu wosebiće přijěli, zo bychy slyšeli dudy, kiž wšak su tež w jich domiznje znate. Emily Sunderbeck, kotraž je šwedskeho pochada, bě „zahorjena wot wurjadneje kwality chóra“. Wona gratulowaše texaskemu serbskemu towarstwu, zo bě tajku dobrou skupinu do Texasa přiwjedťo, a chce so na kóždy pad kľetu zaso na serbskim swjedženju wobdžělić.

Přichodny dzeń, pónđzelu, spěwaše Meja w Austinje. Doris Reagan, kotraž tam w Capitolu džěła, praji, zo bě to wulkotne dožiwenje, slyšeć serbske spěwy w rotundze Capitola: „Běch jara horda, zo móžach wopytowarjam prajić, zo reprezentuje tónle chór moje swojske namrěwstwo.“ Dr. David Zersen přispomni, zo bě w uniwersiće Concordia tydzeń do toho wustupiť Drježdžanski hólci chór Arcanum Musicae, ale po tym, zo běchu ludžo Meju slyšeli, su někotři prajili: „Wony koncert bě wulkotny, ale tutón so nam hišće lěpje lubješe.“ Tež tu běchu připošlucharjo fascinowani wot dudow a chcychu wjace wo nich wědžeć, prašachu so za CDjemi a wuprajichu přeće, zo by uniwersita přeprošyła dalše serbske skupiny do Austina.

Cyľkownje mam začišć, zo dožiwjamy přiběracy zajim potomnikow Serbow w Texasu na swojej narodnosći. K tomu tež přinošuja čělesa kaž chór Meja, kiž horľiwje pěstuja serbsku hudźbu, hudźbu našich prjedownikow.

Sandra Matthijetz

Powěsće

Nowy pomnik za w Budyšinje rodźeneho wučenca Caspara Peucera, přichodneho syna Philippa Melanchthona, wotkryty 26. septembra na rózku Zadnja Bohata/Žitna hasa w Budyšinje Foto: T. Malinkowa

Hannover. Cyrkwinski zarjad EKD je zwěsćit, zo ewangelscy w Němskej zaso wjacje kemši chodža. Na přerěznej njezdzi su so w léce 1999 4 % wšěch wosadnych na Božich službach wobdžělili, w léce 2000 bě to 4,2 %. Najwjacje kemšerjow matej z 6,2 % ew.-luth. krajnej cyrkwi w Sakskej a we Württembergskej. W šleskej cyrkwi Hornjeje Łužicy naličichu přerěznje 5,6 %. Cyłkownje pak su ličby kemšerjow w ewangelskich krajnych cyrkwach wo wjele niše hač w katolskej cyrkwi a w ewangelskich swobodnych cyrkwach.

Bielsko-Biała. Dwutydzensce wuchadźacy pólski časopis „Zwiastun Ewangelicki“ (Ewangeliski připowědar) wozjewi w swojim wudaću z 15. septembra 2002 cyłostronski nastawk wo delnjoserbskim fararju Janje Bjedrichu Tešnarju a jeho slědach, kotrež je zawostajit w swojej něhdyšej wosadze, w džensa pólskim Niedowje. Přinošk, kotryž je spisał přećel Serbow dr. Jerzy Krzyszpień z Krakowa, zložuje so na nastawk wo wopyće w Niedowje, kotryž bě wozjewjeny w lětušim awgustowskim čisle Pomhaj Bóh.

Slepo. W Slepjanskej wosadze chodži hišće 40 staršich žonow wšědnje w serbskej drasće.

Gołkojce. Na 255. narodniny fararja Jana Bjedricha Fryca, přeložerja Stareho zakonja do delnjoserbsčiny, spominaše so 20. septembra

w Gołkojskej cyrkwi. Wosadny farar Natho a sobudželaćerka Serbskeho muzeja w Choćebuzu Christina Kliemowa předstajitaj něhdže dwaceći šulerjam 5. lětnika wuznamny skutk fararja Fryca. Šulerjo položichu kwěćel na jeho row. W Gołkojcach je mjeztym hižo z tradiciju, kóžde léto zhromadnje ze šulerjemi wopominać narodniny zaslužbneho serbskeho duchowneho.

Čorny Chołmc/Nowe Město. K 1. oktobrej załožištej so w tudyšimaj pěstowarnjomaj WITAJ-skupinje. W Čornym Chołmcu přisluša skupinje wosom džěci, w Nowym Měsće nad Sprjewju je jich dwanaće džěci. Přenje měsacy staratej so wo skupinje nachwilnje přistajenej serbskej kublarce, potom přewzatej jej dotolnej pěstowarce, kotrež wuknjetej tuchwilu w intensiwnym kursu serbsku rěč.

Z chłěbom a selu witachu Wochožanki 27. septembra Zharjelskeho biskopa Klauša Wallenwebera a dalšich sobudželaćerjow konsistorstwa ewangelskeje cyrkwe šleskeje Hornjeje Łužicy do swojeje wosady. Foto: A. Kirschke

Slepo. Na žnjowodžaknym swjedenju 6. oktobra bě Slepjanska cyrkej z rjanej žnjenskej krónu wupyšena, kotruž běchu na spočatku swjedenškeje Božej služby štyri holcy w serbskich kemšacych drastach do cyrkwe njesli.

Drježdžany. Na ekumeniskej nutrnosci w cyrkwi Našeje knjenje zaspěwa 11. oktobra Radworski chór Meja. Bě to přeni serbski chór, kiž wobrubješe tute hižo tradicionelne ekumeniske wječorne zarjadowanje w podcyrkwi nowonastawaceho Božeho domu.

Wojerocy. Z wjacorymi zarjadowanjemi spominaše Wojerowska župa Domowiny srjedz oktobra na 130. posmjertniny Łazowskeho fararja Handrija Zejlerja. We Łazu samym počesćichu jeho čtonojo tamnišeho spěchowanskeho towarstwa Dom Zejlerja/Smolerja. Na dnju posmjertnin 15. oktobra položichu kwěćel na jeho row. Na zarjadowanju 19. oktobra porěča wo Zejlerju a jeho twórbach spisowatelka Elke Nagelowa ze Žlyčina.

Slepo. Wosebity projektowy chór, wobstajacy ze žonow Slepjanskeje wosady, nahrawaše 20. oktobra w Slepjanskim Božim domje pod nawodom Różemarje Šenkarjowej ze Rownoho štyri serbske kěrlušy za delnjoserbski rozhłós.

Janšojce. 20. oktobra swjećeše předar Juro Frahnw w tudyšej cyrkwi z wjac hač 70 kemšerjami delnjoserbsku Božu službu. Hudźbnje wobrubit je kemše z Božim wotkazanjom Janšojki žónski chór.

Přeprašujemy

- 03.11. 23. njezdza po swjatej Trojicy**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej (farar Malink)
11.45 nutrnosc w serbskim rozhłosu (farar Malink)
- 17.11. předposlednja njezdza cyrkwinskeho lěta**
8.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (farar Malink)
11.45 nutrnosc w serbskim rozhłosu (farar Malink)
- 30.11. sobota**
17.00 adwentna kantata z chórom Serbskeho gymnazija w Budyšinje w Michalskej
- 01.12. 1. njezdza w adwencie**
10.00 kemše w Budyšinje w Michalskej (farar Malink)
11.45 nutrnosc w serbskim rozhłosu (farar Malink)

Spominamy

Před sto lětami, 17. nowembra 1902, narodži so na žiwności w Poršicach **Maks Čabran**. Čas žiwjenja bě z ratarjom, najprjedy na ródny statoku, potom w prodrustwje. Maks Čabran bě swěrný sobudželaćer Poršiskeje a Budyšinškeje wosady. Wjele lět je z njewustawacej wutrajnosću zběrał po wsach cyrkwinski dawki. Čělnje trochu zbrašeny, je ludžom služil ze swojim basniskim darom. Njeličomne basnje je stworił w němskej a serbskej rěči, předewšěm rymowane narěče k wšelakim składnosćam. Jako stajny wopytowar zarjadowanjow ewangelskich Serbow je wjele lět cyrkwinske a kublanske dny wobohaćit z přednošowanjom swojich hłuboko pobožnych twórbow. Někotre z nich je tež do čišća dał. W ewangelskich Serbach bě wón posledni naslědnik wuznamneho ludoweho basnika Pětra Młóńka. Maks Čabran zemř 80lětny dnja 11. apryla 1983 a je na Poršiskim kěrchowje pochowany.

Pomhaj Bóh časopis ewangelskich Serbow

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Čornobohska/Czornebohstr. 12, 02625 Budyšin/Bautzen

Redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 0 35 91/60 07 11)

Čiść: Čiśćernja DELANY tzwr w Njeswaćidle
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

Přinoški a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

Pomhaj Bóh wuchadža měsacnje. Spěchuje so wot Zažožby za serbski lud. Lětny abonement płaći 8 €.